

Několik poznámek k problematice vytváření náhrad kamenosochařských děl v českém prostředí

Petr GLÁSER

ANOTACE: Článek přináší několik praktických poznámek k problematice vytváření náhrad kamenosochařských děl v prostředí české památkové péče. Mnohokrát probírané téma je v tomto příspěvku nahlíženo z pozice restaurátora a do značné míry se omezuje na vytváření kopií z přírodního kamene a faksimilí v umělém kameni.

Vytváření náhrad kamenosochařských děl iniciované řadou rozdílných potřeb a pohnutek sahá až hluboko do starověku. Tradičně doprovázelo uměleckou a uměleckořemeslnou tvorbu, později se zcela přirozeně začlenilo mezi nástroje moderní památkové péče jako nouzové řešení v situacích, kdy je fatálně ohrožena materiálová složka díla.

Problematiku náhrad kamenosochařských děl lze pro naše účely velmi dobře zjednodušit na problematiku uplatnění kopie z přírodního kamene a faksimile v umělém kameni. Tento krátký příspěvek se snaží lehce popsat současnou situaci a zároveň upozornit na opomíjené skutečnosti a možné souvislosti z pohledu praktikujícího restaurátora. V závěru pak naznačuje možnosti řešení popisované situace, které by se mohly stát předmětem odborné diskuse.

Na cestě ke kopiím a výduskům

Kamenosochařská díla jsou často zhotovovaná z dostupných (lokálně, finančně) a dobře zpracovatelných hornin. I z toho důvodu se předložený příspěvek zaměřuje zvláště na problematiku použití pískovců.

Zdrojů pískovce využívaného nebo využitelného pro kamenosochařské zpracování je jen na našem území velké množství a ve skutečně širokém spektru vlastností. Rozšířené jsou zejména pískovce české křídové pánve. Z dalších významných lokalit je třeba uvést i podkrkonošské a českobrodské pískovce prvohorního stáří.

Jistou daní za dobrou zpracovatelnost pískovců jsou problémy s jejich rozpadem. Hlavní příčiny rozpadu kamene lze lapidárně shrnout do čtyř hlavních skupin: neodborné zacházení (ve smyslu nevhodného řešení při vytváření díla až po nevhodné pozdější opravy), biologické zdroje poškození, fyzikální vlivy a chemické vlivy.¹ Schopnost kamene odolávat výše uvedeným vlivům určuje obecně jeho životnost.

O předpokládaných hodnotách životnosti opracovaného kamene nás stručně informuje

Václav Šedý (akademický sochař a někdejší vedoucí konzervátorského oddělení Národní galerie).² Měkké pískovce a opuky mají podle něj životnost 200 let, tvrdé pískovce kolem 300 let. K tomu je ale nutné přičíst další důležité vlivy a skutečnosti, které životnost materiálu negativně ovlivňují.

Uvážíme-li, že velká část souboru památkového fondu na našem území, konkrétně exteriérových kamenosochařských děl, je barokní, a podíváme-li se na současný stav těchto děl v terénu, nezbyvá než konstatovat, že jsme dnes bohužel svědky toho, že se přibližuje hranice jejich životnosti, a jsme nuceni stále více takovým krajním situacím čelit.³

Důležitým faktorem ovlivňujícím odolnost kamene je také jeho zapojení do větších celků. Problematika se tak posouvá do roviny skladby díla a to znamená hledat odpovědi na širší okruh otázek, od nevhodného umístění či orientace, kombinace materiálů⁴ přes provedení kamenorezu až např. po otázku způsobu osazení či kotvení.

Kotvení kamenných bloků často dožívá rychleji než samotný kámen. I zde platí pravidlo o řetězu, který je jen tak silný jako jeho nejslabší článek. Čepy a kramle na barokních dílech jsou ve velké míře řešeny železnými kovnými prvky zalévány do olova. To je relativně dobré řešení, jehož slabinou je však technika provedení a praktická nemožnost nepovedené zalití (např. u středověkého čepu) opakovat. Pouze dokonalé zalití zajišťuje dlouhou životnost. Jak se ale ukazuje v praxi při výměnách barokních armatur, kvalita bývá z mnoha důvodů špatná, vznikají vhodné podmínky pro rychlou korozi čepu a v jejím důsledku dochází k roztrhání kamenného bloku. U kamenosochařských děl jsou důsledky ještě znásobené tím, že vnitřní čepy velmi často procházejí plintem do nejslabších partií díla (úroveň kotníků soch, podnož zdobených váz apod.).

Za zmínku stojí i otázka úprav povrchu, jehož poškození znamená citelnou ztrátu důležitých hodnot a může iniciovat rozhodnutí o vytvoření

náhrady. Tím se od často skrytých konstrukčních řešení dostáváme opět ke vzhledu díla. V minulosti byl povrch pískovce často natírán olejovými barvami, které mu propůjčovaly vzhled kvalitnějšího materiálu (mramoru, porcelánu) a plnily také ochrannou funkci. Takový nátěr ale musel být podle všeho, mluvíme-li o exteriéru, opakovaně obnovován každých cca 20–25 let.⁵ V jiném případě totiž hrozilo otevření krakel v nátěru, vnikání vlhkosti pod něj a urychlení degradačních procesů vedoucích až k hloubkovému poškození povrchu kamene. Také z těchto důvodů byly olejové nátěry v minulosti pro jistotu snímány a často pak nahrazeny jinými s vidinou menších rizik. Možná právě nezbytný požadavek odpovědné péče o dílo spočívající v pravidelné obnově nátěru je tou skutečnou smělou výzvou současnosti.

Nejrůznější opravy, které se na objektu uskutečnily v průběhu času, bychom mohli označit za příběh díla. Díky tomu můžeme opustit často nešťastně uvažovanou relaci původní stav – současný stav a obohatit ji o rekonstrukci příběhu, který mimo jiné činí památku jedinečnou. Jedná se o unikátní příběh poznamenaný nejrůznějšími událostmi, konkrétními opravami, změnami, doplňky, náhradami apod.

Sestavení historie díla s důrazem na poznání jeho oprav, zaznamenané nálezy a zjištění, použité materiály, techniky, provedené náhrady

■ Poznámky

1 Gottfried Kiesow, *Památková péče v Německu*, Brno 2012, s. 176–182.

2 Václav Šedý, *Technika sochařské práce v kameni a dřevě*, 1962, s. 16.

3 Josef Štulc – Miloš Suchomel – Ivana Maxová, *Péče o kamenné sochařské a stavební památky*, Praha 1998, s. 10–11.

4 Např. Karol Bayer – Pavel Štátný, *Obnova kamenného pláště katedrály sv. Petra a Pavla v Brně, Kámen XIII*, 2007, s. 68–72.

5 Siegfried Siegesmund – Rolf Snethlage (eds.), *Stone in Architecture*, Berlin – Heidelberg 2011, s. 501.

1

2

Obr. 1. *Jaroměř, morový obelisk, M. B. Braun s dílnou, 1723–1727; příklad použití rozsáhlých náhrad a zároveň uplatnění konceptu obnovy kombinující použití kopií a faksimile. Foto: Petr Gläser, 2015.*

Obr. 2. *Socha sv. Karla Boromejského z mariánského sloupu v Poličce, J. F. Pacák, 1727–1731; průběh vytváření kopie v rámci kompletní obnovy sloupu. Foto: Petr Gläser, 2016.*

apod., které bývá kompilací údajů archivní rešerše a podrobného zkoumání dochovaného stavu památky, usnadňuje provedení samotného restaurátorského (interdisciplinárního) průzkumu, jeho vyhodnocení a formulaci záměru obnovy. Poskytuje nám ale i důležitou oborovou reflexi.

Na druhou stranu je nutné k získaným údajům přistupovat kriticky. Samotná informace o aplikaci určitého materiálu nemusí mít tak zásadní význam jako například konkrétní způsob jeho použití⁶ (složení, příprava, způsob aplikace, podmínky, lokalizace apod.), což bývá zaznamenáno zřídka i v současných restaurátorských zprávách.

Výmluvný obrázek o průběhu oprav rozsáhlého souboru děl si můžeme udělat ze studia řady již publikovaných soupisů mariánských, trojičnických a dalších světeckých sloupů a pilířů v Čechách.⁷

Často se zde setkáváme se situací, kdy je generální oprava oddalována a nahrazena opravami menšího rozsahu, vedenými spíše snahou o zkrášlení povrchu a hřešící na to, že dílo vydrželo dlouhé roky bez údržby a několika pár let navíc jistě ještě vydrží. Rozsáhlá obnova je pak zpravidla vyvolána až vážným poškozením díla v podobě odlomení a pádu části soch či výzdoby.

Ze záznamů oprav je rovněž patrné, že četnost oprav v průběhu času významně stoupá, jak použité materiály dožívají. Stejně tak stoupá počet náhrad nebo dokonce opakovaných náhrad kamenosochařských děl, ať už ve formě sekaných kopií nebo faksimilií z umělého kamene. Z reprezentativního souboru objektů není těžké získat přehled o náhradách, jejichž kvalita mnohdy silně kolísá, a ne vždy proto památce prospívají. O to větší je pak odpovědnost restaurátora a příslušných pracovníků pa-

mátkové péče za rozhodnutí o tak krajním řešení, jako je pořízení kopie či faksimile.

Řešení náhrad kamenosochařských děl nebývá jednoduché i kvůli určení správného momentu snesení originálu a nahrazení jeho kopií či faksimilem. Nelze samozřejmě riskovat nebezpečí, které hrozí z prodlení v případě zjištění havarijního stavu. Jak už bylo uvedeno, jedná se o krajní řešení, které je ale potřeba provést včas, dříve než se zcela ztratí modelace povr-

■ Poznámky

6 Petr Gläser – Zdenka Glášerová Lebedová, Historické metody konsolidace památek. Použití fluorokřemičitanů na přelomu 19. a 20. století, in: *Restaurování a ochrana uměleckých děl – konsolidace uměleckých děl, sborník z konference Artefakt*, Litomyšl 2015, s. 6–11.

7 Dlouhodobý výzkumný projekt „Morové sloupy v Čechách a na Moravě“, posléze soupis Mariánské, trojičnické a další světecké sloupy a pilíře v Čechách řešený na půdě Generálního ředitelství NPÚ v Praze za podpory Ministerstva kultury ČR pod vedením Vratislava Nejedlého detailně zmapoval přes 2 000 objektů. Soupis probíhá postupně od roku 1996 a zahrnuje zatím 17 publikací.

3

4

5

Obr. 3. Státní zámek Veltrusy, alegorická socha Prosince (Decembris), ohrazení čestného dvora, kamenosochařská práce, kolem 1764. Foto: Petr Gläser, 2012.

Obr. 4. Státní zámek Veltrusy, alegorická socha Července (Julius), ohrazení čestného dvora, epoxidový výdusek z roku 1990. Foto: Petr Gläser, 2012.

Obr. 5. Státní zámek Veltrusy, alegorická socha Března (Martius), ohrazení čestného dvora, sekaná kopie z období 1. republiky. Foto: Petr Gläser, 2012.

chu a další důležitá vodítka konkrétního autor-
ského řešení, kdy dřívější sochu už můžeme
jen tušit v dochovaném spíše abstraktním
hmotovém rozložení.

V extrémních případech vznikají bizarní
amorfni díla – pomníčky tehdejších soch nebo
rozsáhlé rekonstrukce ukazující na těžko pře-
konatelné rozdíly mezi současnými a barokní-
mi tvůrci.

Předmětem příspěvku není popisovat způ-
sob zhotovení kopie či výdusku a už vůbec není
možné apriori určit ten lepší z nich. Jde spíše
o výčet a porovnání jejich specifických vlast-
ností s využitím několika konkrétních příkladů.

Kopie a výdusek vycházejí z rozdílných tradic.
Kopie se objevuje jako zcela přirozená náhrada
využívající standardní sochařské postupy, byť ne-
ní tolik svázaná s moderním pohledem památ-
kové péče a účtů k originálu. Výdusek, potaž-
mo odlitek byl zase používán jako levný a rychlý
způsob tvorby a především nástroj řemesla zalo-
ženého na reprodukčních technikách.⁸

Kopie

Základní vlastností kopie kamenosochař-
ského díla je fakt, že je vytvořená shodnou
technikou v totožném, resp. podobném materi-
álu a jejím úkolem je dokonale zastoupit origi-
nál na původním místě v exteriéru.

Podmínky pro kvalitní vytvoření kopií je hned
několik. Jednou z prvních je výběr kvalitního
autora, který musí být, kromě výborného zvlád-
nutí techniky reprodukce, schopný i po výtvarné
stránce.⁹ Velkým tématem je výběr materiálu
pro zhotovení kopie. Bohužel si dnes často nel-
ze vystačit se zjednodušením, že materiál má
být vybrán stejný, jaký byl použit pro originál.
Mnoho historických lomů dnes již neexistuje
nebo tam prakticky nelze kámen těžit, případ-
ně se v lomech těží, ale z jiných míst a vrstev,
a tak mají kameny odlišné vlastnosti, apod.
V některých případech není vůbec snadné ma-
teriál originálu přesně ztotožnit s konkrétním
ložiskem horniny.

Samostatnou kapitolu tvoří studium auten-
tických nástrojů, resp. jejich stop na povrchu
originálu a problematika jejich přenesení do
kopie. Není tajemstvím, že použité nástroje do
značné míry definují podobu tvarů a přizpůs-
bení současných nástrojů a rekonstrukce histo-
rických technik sekání má při kopírování velký
význam, i když s vědomím, že jde stále jen
o technické prostředky, které definují originální
dílo jen z části.

Jak už bylo řečeno, autor kopie musí být vý-
tvárně zdatný, v žádném případě totiž nejde jen

o jakousi mechanickou reprodukcí. S tím sou-
visí využití poměrně nových technik (zhruba od
poloviny 20. století) založených na programo-
vatelných strojích, později řízených počítačem
(tzv. stroje NC resp. CNC).¹⁰ Výroba kamen-
sochařské kopie CNC stroji či tzv. robotickou
rukou je po metodické stránce velice náročný
proces s ohledem na jeho virtualitu. V určité
míře může dobře sloužit k přípravě kamenného
bloku. Ale sochařská kopie tímto procesem již
z podstaty definice nemůže vzniknout, jak by
se občas mohlo zdát na základě marketingo-
vých sdělení.

V neposlední řadě je nutné rozhodnout o fi-
nální podobě povrchu a často přichází na řadu
i otázka umělé patinace nově vytvořené náhra-
dy. Na provádění umělé patinace existuje mno-
ho rozličných a protichůdných názorů. S nadsáz-
kou bychom mohli říct, že dříve než bychom se

■ Poznámky

8 Speciálním příkladem je technika tzv. litého kamene, vy-
skytuje se ale spíše vzácně. Jednou z jeho modifikací bylo
zřejmě vytvoření bloku umělého kamene, do kterého se
po vytvrzení dílo sekalo. Viz např. Vojtěch Volavka, *Jak
vzniká socha*, Praha 1956, s. 54; Manfred Koller, Použití
umělého kamene v pozdním středověku. Přehled vývoje
odlévacích technik, *Technologia Artis*, 1996, č. 4, s. 66.

9 Více viz Miloš Suchomel, *Záchrana kamenných soch,
díl II.*, Praha 1990.

10 NC = Numeric Control, resp. CNC = Computer Numeric
Control.

Obr. 6. Státní zámek Mnichovo Hradiště, pohled do prostor dnešního lapidária v kostele Tří králů a kapli sv. Anny v areálu zámku. Foto: Petr Gläser, 2016.

6

dobrali konsenzu v otázce patinace, stihne se na čerstvé kopii vytvořit patina přirozená.

Pro výběr náhradního kamene byla stanovena určitá technická kritéria. Představují užitečnou pomůcku, která vychází z požadavků na stavební kámen¹¹ a dále je rozvíjena pro potřeby památkové péče.¹² Kompatibilita materiálu je zde uvažována vzhledem k hodnotám, jako je struktura, textura, minerální složení, porozita, distribuce pórů, koeficient nasákavosti, koeficient nasycení, pevnost v tlaku a modul pružnosti.

Přesto nelze zapomínat na neocenitelnou roli, kterou hraje v tomto procesu zkušenost získaná přímo u konkrétních materiálů, na konkrétních objektech a v konkrétním prostředí.¹³ S úspěchem je možné případně využít specializovaného testování a dílčích studií.¹⁴

Proces stárnutí je u kamenné kopie prakticky totožný s originálním dílem a po několika letech expozice se kladně projeví i na vzniku přirozené patiny. Životnost kopie by přitom měla odpovídat minimálně životnosti nahrazeného originálu. To jsou nesporné výhody náhrad z přírodního kamene.

Faksimile (přip. odlišek)

Faksimile je „napodobení“ hmotného díla tak, aby svým vzhledem co nejvěrněji odpovídalo originálu. Na rozdíl od kopie není provedeno ze stejného materiálu ani zcela stejnou technologií, neboť jde hlavně o vystižení vnějšího vzhledu. U faksimile památky se napodobuje staré dílo podle dochovaného současného stavu i se stopami stárí, zatímco nově pořízená kopie má zpravidla ráz originálního díla, jak vyhlíželo v době svého vzniku.¹⁵

Z mnoha pohledů se zdá být využití náhrad vytvořených technikou faksimile ideální. Originální socha je dokonale zastoupena reprodukcí plastikou, kterou mnohdy ani odborník není schopen na první pohled rozeznat. Na základě speciálních požadavků může být dokonce vytvořena výrazně odlehčená náhrada pro použití tam, kde by váha originálu představovala vážné riziko.¹⁶

Určitou výhodou představuje využití faksimile při náhradách větších souborů soch, jejichž jednota by mohla být snadno poškozena například i nejednotným zpracováním a rukopisem většího počtu kopistů. Na tomto místě nelze nezpomenout vytvoření faksimilií souboru soch Ctností a Neřestí před severním průčelím špitální budovy areálu hospitalu v Kuksu.¹⁷

Vše samozřejmě závisí na kvalitě provedení. Zatímco náhrada z přírodního kamene časem

přirozeně splyne s dílem, potýká se faksimile z umělého kamene velmi často s opačným problémem. Postupem času se začíná projevovat odlišný charakter degradace a objevují se i netypické projevy poškození (vlasové trhlinky v předusazených vrstvách a napojeních směsí, vlivy použité konstrukce, sprašování povrchu apod.).

Oproti přírodnímu kameni degraduje umělý kámen o poznání rychleji (což je u běžných doplňků žádaný stav), a tak pro jeho použití bývá limitující již mnohokrát zmíněná životnost.¹⁸

V reálných podmínkách najdeme dobré i špatné příklady na obou stranách. Zajímavou přehlídkou probíraných přístupů a jakousi zkušební plochou se v tomto směru stala například sochařská výzdoba čestného dvora ve Veltrusích.¹⁹ Vedle originálů soch se tu nacházejí historické kopie z přírodního kamene společně s cementovými a epoxidovými výdusky různé kvality. Poněkud netypicky z tohoto srovnávání vycházejí nejhůře právě sekané kopie. Nutno zároveň dodat, že je to dáno zejména nepřírodně ztmavým povrchem kamene, který ale může být změněn aplikací nějakého konzervačního prostředku v minulosti.

Lapidária

Další téma, které je s vytvářením náhrad velmi úzce spojené, je nevyhnutelná otázka, kam s tím, kam s originálem. Se vzrůstajícími počty děl, která již nelze udržet v dobré kondici in situ, roste tlak na stávající kapacity i poptávka po vhodných prostorách k jejich uložení. Vznikají proto stále nová lapidária.²⁰

■ Poznámky

11 Např. Erhard Winkler, *Stone in Architecture – Properties, Durability*, New York 2013, s. 292.

12 Rolf Snethlage – Michael Pfanner, *Leitfaden Steinkonservierung*, Stuttgart 2013, s. 186.

13 Viz např. Petr Kotlík – Ivana Bursíková, Přírodní kámen pro památkové stavby, *Zpravidy STOP I*, 1999, č. 3, s. 9–13.

14 Kateřina Kovářová, Trvanlivost božanovského písocky – simulace pražských zimních klimatických podmínek, *Acta Geologica Slovaca III (I)*, 2011, s. 75–82.

15 Vlastimil Vinter, *Stručný slovník památkové péče*, Ústí nad Labem 1983, s. 30–31.

16 Například vytvoření odlehčených soch pro arkýř Staroměstské radnice nebo nověji faksimile dvou sousoší Pegasů na výstavní budově Slezského zemského muzea.

17 Suchomel (pozn. 9), s. 25; Václav Hlavatý et al., Reprodukční metoda zachrany kamenosochařských děl v praxi, in: *Sborník příspěvků z pracovního semináře k 300. výročí narození M. B. Brauna, konaného ve dnech 19. – 20. 9. 1984 v Kuksu*, Pardubice 1985, s. 16.

18 Některá faksimile jsou po několika desítkách let expozice v takovém stavu, že je nutné je restaurovat. Vzhledem k jejich odlišné struktuře a použitému materiálu tak vznikají stále nové restaurátorské úkoly. Aktuálně se to týká například epoxidových výdusků soch Ctností a Neřestí v areálu hospitalu v Kuksu nebo epoxidových výdusků soch světců z morového obelisku v Jaroměři.

19 Petr Gläser, Revize stavu sochařské výzdoby čestného dvora, Státní zámek Veltrusy, listopad 2012, uloženo v archivu NPÚ, ÚPS v Praze.

20 Např. nedávno otevřené lapidárium ve sklepních prostorách zámku v Benátkách nad Jizerou, které je spojeno s nešťastným fenoménem tzv. pojizerského písocky, druhem kamene, který byl zejména v baroku hojně využíván v sochařské tvorbě, ale který v exteriérových podmínkách bohužel podléhá rychlé zkáze.

7

Sochy, mnohdy v nadživotní velikosti, potřebují dostatečně velký prostor. Navíc jsou běžně deformované pro vyrovnání výrazného podhledu (od několika málo metrů v nejnižších etážích morových sloupů až po 30 a více metrů na atikách budov) a to omezuje možnost jejich vystavení z přímého pohledu. I do velkých církevních objektů, které našly využití jako lapidária, se vejde jen pár solitérních děl, než se opticky zaplní nad únosnou mez.²¹

Specifickým problémem je někdy způsob prezentace originálů, resp. restaurování originálních děl umístěných do lapidárií či galerií. Sochy, které se vyznačují charakteristickým výtvarným pojetím, liší se vtisknutým výrazem s často typickým rukopisem autora či jeho dílny a v neposlední řadě zpracováním materiálem a použitými technikami, bývají v lapidáriích přeměněny někdy až do unifikované podoby. Vše výše řečené se stírá pod vrstvou umělé patinace.

Patinace ztrpčuje život pracovníkům památkové péče a brání zkoumání památek. Odborník pak tápe při rozpoznávání a zdůvodňování hodnot díla, rozlišování autentických povrchů, mladších zásahů atd.

V případě této studie nejde o touhu po uplatňování extrémních poloh konzervačních metod v podobě analytického přístupu.²² Jde o volání po odpovídající úrovni památkové, potažmo restaurátorské péče i na originálech, které byly umístěny in fondo.

Při plánování náhrad je nutné počítat nejen s náklady na odvoz a uložení originálu, ale i na jeho citlivé restaurování, které je zcela specifické. Rozhodně by se ale nemělo omezovat

na lehkou úpravu povrchu a nanesení „muzejní patiny“.

Ze zkušenosti lze pak ještě doporučit, aby se vlastník díla vyhýbal tzv. dočasným uložením. Několikrát jsem už ve své praxi ukládal originální díla, zachráněná právě z nejhoršího, s vědomím, že na dlouhé roky spočinou v nepoužívaných a často nepřístupných prostorách vlastníka. Je to vlastně nedokonaná záchrana památky in situ, která se tak trochu vyhýbá hlavnímu předmětu našeho zájmu – autentickému dílu.

Závěr

Problematika kamenosochařských náhrad není jednoduchá a ke každému případu je nutné přistupovat individuálně. V českém prostředí k tomu máme dobré teoretické i praktické základy.²³

V dnešní době se ale bohužel stále více než potřeby oboru uplatňují nepamátková hlediska. Památková péče je samozřejmě založená na určité společenské objednávce, ale ne ve smyslu přímé volby. Od lokálních politických tlaků, standardního typu „do voleb“ nebo „do výročí“, které nejsou ojedinělé a kterým jsme historicky a které jsou dokonce často vítaným motorem pro rozběhnutí dlouho odkládaných oprav, se dostáváme k dotační politice, která je, a to si musíme přiznat zcela otevřeně, pro obnovu kamenosochařských děl zásadní.

V době napjatých rozpočtů nezbyvá starostům, zvláště menších obcí, dost prostředků na obstarání základních potřeb svých občanů, natož na přidanou hodnotu ve formě památek. Místní znalosti často velí velmi správně, že je

Obr. 7. Socha Panny Marie z morového sloupu v Bělé pod Bezdězem, neznámý autor, 1681; příklad restaurování a umístění originálu sochy do vestibulu tamní radnice (před finální úpravou konzoly). Foto: Petr Gläser, 2009.

čas na opravu, skutečné rozhodnutí je ale většinou realizováno až s příslibem dotace.

Kamenosochařská kopie je z tohoto pohledu velice nevděčná – potřebuje totiž spoustu času a spíše výjimečně je možné ji pořídit během jedné pracovní sezóny, natož zkrácené o cenné měsíce čekáním na potvrzení dotace.

Existuje i mnoho výjimek, kdy si lidé v obci zachovávají tradiční vztah k památkám a rozumějí jim přesně v těch intencích, na kterých památková péče vlastně vyrostla.

To mě vedlo k několika závěrům. Jednak je nutné upravit dotační politiku tak, aby byla schopná adekvátně reagovat na potřeby oboru památkové péče (restaurování) a současný stav památkového fondu. Jak už bylo výše zmíněno, jsme v oblasti kamenosochařských děl dědici velkého souboru barokního umění, jehož životnost v exteriéru se u mnoha materiálů přibližuje nebezpečné hranici. Za druhé je třeba důsledně pracovat s veřejností na narovnání vztahu k památkám – od vnímání památek coby neukojitelných pojiďačů obecních peněz až po projevy ctěné a vděčné péče. Přesně v duchu myšlenek a slov profesora Gottfrieda Kiesowa „památkovou péči pěstujeme jako poděkování minulosti, z lásky k současnosti a jako dárek budoucnosti“.²⁴

■ Poznámky

21 Např. kapacita lapidária v areálu zámku v Mnichově Hradišti se dnes zdá být již naplněna. K lapidáriu blíže viz: Miloš Suchomel, Lapidárium v Mnichově Hradišti, *Kámen II*, 1995, s. 49–54.

22 Vinter (pozn. 15), s. 43–44.

23 Viz také Miloš Suchomel, *Záchrana kamenných soch*, Praha 1988. Publikace je doplněná řadou konkrétních příkladů a literaturou.

24 Kiesow (pozn. 1), s. 9.